

Háskóli Íslands
Hugvísindasvið
Íslenska sem annað mál

Indénas

Litáísk þýðing á hluta af Indjábanum eftir Jón Gnarr

Ritgerð til B.A.-prófs

Giedre Razgute

Kt.: 181288-4189

Leiðbeinandi: María Anna Garðarsdóttir

Janúar 2018

ÁGRIP

Þessi ritgerð er lokaritgerð til BA-prófs í íslensku sem annað mál við Háskóla Íslands. Lokaritgerðin er þýðing úr íslensku yfir á litáísku á nokkrum köflum úr bókinni *Indjáninn* eftir Jón Gnarr. Ritgerðinni er skipt í tvennt. Fyrri hlutinn er fræðileg umfjöllun en síðari hlutinn er þýðingin sjálf.

Fyrri hluti ritgerðarinnar skiptist í þrjá kafla. Í fyrsta kafla er höfundurinn, Jón Gnarr, kynntur, mikilvægustu verk og atburðir lífs hans og einnig fjallað um bókina, söguþráð hennar og stíl. Annar kafli er fræðileg umfjöllun um þýðingarhugtök og þýðingaraðferðir sem voru notaðar í þýðingunni. Í þriðja kafla eru rædd þýðingavandamál sem komu fram við að þýða manna- og staðarnöfn, menningartengd orð, tilvísanir og orðatiltæki. Að lokum eru lokaorð þar sem allt er samantekið.

EFNISYFIRLIT

Inngangur	1
1. Kafli: Höfundur og verk	2
1.1 Um höfundinn	2
1.2 Um bókina	2
2. Kafli: Þýðingarhugtök og aðferðir	4
2.1 Um jafngildi	4
2.2 Um þýðingaraðferðir	6
3. Kafli: Þýðingarvandamál og lausnir	8
3.1 Manna- og staðarnöfn	8
3.1.1 Mannanöfn	8
3.1.2 Staðarnöfn	10
3.2 Menningartengd orð og tilvísanir	12
3.2.1 Tilvísarnir í þjóðþekktu einstaklinga	12
3.2.2 Sögutengd tilvísun	13
3.2.3 Um Þorláksmessu	14
3.2.4 Um skipulag innanhúss	14
3.2.5 Um tilvísarnir í önnur verk	16
3.3 Orðatiltæki	16
3.3.1 Dæmi um orðatiltæki	17
Lokaorð	19
Heimildaskrá	20

INNGANGUR

Við lendum í þýðingum á hverjum degi og oft án þess að hugsa um það. Hnattvæðing hefur áhrif á veröldina og okkur; oft á tíðum hittum við erlent fólk, tölum við það, lesum bókmenntir þess o.s.frv. Þörfin fyrir þýðingar eykst og með þýðingum eflast einnig tengsl milli mála og menningarheima. Hins vegar hefur hingað til lítið verið þýtt á milli litáísku og íslensku. Þess vegna fannst mér áhugaverð áskorun fyrir lokaverkefni að prófa að þýða á milli þessara tungumála og sjá hvers konar vandamál koma fram.

Tilgangurinn með þessari ritgerð er að kynna bókina *Indjánann* eftir Jón Gnarr á litáísku og ræða stærstu vandamál sem komu upp þegar textinn var þýddur úr íslensku yfir á litáísku. Áhersla var lögð á þýðingavandamál sem koma fram vegna munar á milli tveggja menningarheima. Ritgerðin skiptist í tvo hluta. Fyrri hlutinn er fræðileg umfjöllun um þýðingavandamál. Fyrsti kaflinn kynnir höfundinn Jón Gnarr, bókina *Indjánann*, söguþróun og stíl hennar. Annar kafli fjallar um hugtakið jafngildi og þýðingaraðferðir með dæmum úr þýðingunni. Í þriðja kafla er rætt um sérstök erfið atriði við að þýða manna- og staðarnöfn, menningartengd orð, tilvísarnir og orðatiltæki.

Ég valdi að þýða hluta þessarar bókar af ýmsum ástæðum. Fyrst og fremst var *Indjáninn* fyrsta bókina sem ég las á íslensku sem var ætluð fullorðnum þannig að ég hef ákveðnar tilfinningar gagnvart henni. Önnur ástæðan er sú að ég hafði áður þýtt einn kafla bókarinnar; það var í námskeiðinu Þýðingar haustið 2016. Mér fannst verkefnið skemmtilegt og ég vildi því þýða núna nokkra kafla frá byrjun, þ.e. þann hluta bókarinnar sem tengist því sem ég þýddi áður. Síðast en ekki síst skil ég vel þá kímigáfu sem er í bókinni og mér finnst hún myndin og skemmtileg.

1. KAFLI

HÖFUNDUR OG VERK

1.1 Um höfundinn¹

Jón Gnarr (f. 1967) er frægur íslenskur höfundur, leikari, skemmtikraftur og grínisti. Hann er m.a. landsþekktur fyrir útvarpsþáttinn Tvíhöfða, gamanþáttaröðina Fóstbræður og sjónvarpsþættina Næturvaktina, Dagvaktina og Fangavaktina. Jón vakti einnig mikla athygli bæði innlands og erlendis þegar hann stofnaði Besta flokkinn árið 2009. Flokkurinn bauð fram í borgarstjórnarkosningum árið 2010 og vann mikinn sigur. Jón varð borgarstjóri og gegndi því starfi þar til 2014. Hann byggði bókina *Gnarr: How I Became the Mayor of a Large City in Iceland and Changed the World* á reynslu sinni sem borgarstjóri; bókin kom út árið 2014. Jón sendi frá sér skáldsöguna *Miðnætursólborgina* árið 1989 og *Plebbabókina*, skýringarit, árið 2002. Lífsreynsla hans og upplifun sem barn höfðu áhrif á þrileikinn *Indjáninn* (árið 2006), *Sjóræninginn* (árið 2012) og *Útlaginn* (árið 2015). Bækurnar eru sjálfsævisögulegar og hann segir frá lífi sínu til nítján ára aldurs. Bækur-Jóns hafa verið þýddar yfir á ensku, þýsku og önnur tungumál.²

1.2 Um bókina

Höfundurinn sjálfur segir *Indjánann* vera skáldaða ævisögu. Þetta er mjög áhugaverð bókmenntategund og hann lýsir henni í eftirmálum bókarinnar á eftirfarandi hátt:

Margir spyrja sig eflaust hvort þessi bók sé ævisaga eða skáldsaga. Hún er bæði. Hún er ekki alveg sönn. Það er þó engin bein lygi í henni.³

Sagan segir frá strák sem heitir Jón. Það er hann sjálfur sem segir söguna og svo fylgir lesandi ævi hans frá því þegar hann fæddist þangað til þegar hann er um það bil tólf ára

¹ Upplýsingarnar um Jón Gnarr byggjast á <http://bokmenntaborgin.is> og <https://is.wikipedia.org> nema annað sé tekið fram.

² https://www.amazon.com/J%C3%B3n-Gnarr/e/B00J24BIPQ/ref=ntt_dp_epwbk_0

³ Jón Gnarr 2014: 221.

gamall. Jón er barn eldri hjóna – mamma hans var 45 ára og pabbi hans var fimmtugur þegar þau eignuðust hann. Fæðing hans var „reiðarslag“ (bls. 9) fyrir fjölskylduna.⁴ Allir voru hræddir um að hann gæti verið þroskaheftur vegna þess að foreldrar hans voru eldri en venjulegt var. En þetta var ekki eina vandamálið – hann fæddist með rautt hár og því var hann allt frá byrjun óvenjulegur strákur af því að það var enginn annar rauðhærður í fjölskyldunni. Þá er sagt frá ýmsum ævintýrum, atburðum og vandræðum sem Jón lenti í.

Stíll bókarinnar einkennist af frekar stuttum setningum. Þetta gefur lesandanum betri tilfinningu um að litli strákurinn segir sjálfur sögu sína með einföldum og frekar hversdaglegum orðaforða og án þess að nota of flókin orð. Sögumaður byrjar söguna á sköpunarsögunni í Fyrstu Mósebók í Gamla testamentinu og fæðingu sinni. Smám saman fer hann svo að segja frá umhverfi sínu: hann lýsir pabba sínum, mömmu, systkinum, öðrum fjölskyldumeðlimum og heimili sínu. Þannig fær lesandi glögga mynd af aðalpersónunni. Ritmál og talmál blandast saman. Talmálið í samtölunum hljómar mjög eðlilega, t.d. „Ohhh, kræst!“ (bls. 24) en líka almennt í textanum, t.d. notar hann skammstöfunina Mogginn í staðinn fyrir Morgunblaðið (bls. 25). Höfundurinn notar einnig vísanir í önnur verk. Sem dæmi má nefna það sem þegar hefur verið sagt frá um upphaf bókarinnar þar sem vitnað er beint til Fyrstu Mósebókar.

Í fyrstu sýn virðist bókin auðveld aflestrar af því að setningar eru stuttar og málið hljómar stundum jafnvel barnalega. Þegar ég byrjaði að þýða sá ég að það var alls ekki svo auðvelt að yfirfæra allt þetta úr íslensku yfir á litáísku. Stuttar setningar hljómuðu stundum einkennilega á litáísku og í sumum tilfellum var erfitt að viðhalda gamansemi. Engu að síður var gerð tilraun til að halda marktættanum nálægt frumtextanum.

⁴ Hér og eftirleiðis er vitnað til *Indjánans* aðeins með blaðsíðutali en ártalinu sleppt.

2. KAFLI

PÝÐINGARHUGTÖK OG AÐFERÐIR

Það má segja að hlutverk þýðinga sé að hjálpa okkur að hafa samskipti og skiptast á reynslu á milli mismunandi menninga og landa. Við lendum í þýðingum á hverjum degi; oft án þess að hugsa um það, t.d. með því að horfa á útlenska mynd með texta í sjónvarpinu eða lesa innihaldslýsingar matvæla á öðrum tungumálum. Þýðingasaga tekur okkur langt aftur í tímann – meira en tvö þúsund ár. Fyrstu þýðingar sem heimildir eru um finnast í Alexandríu þegar 70 Gyðingar unnu að þýðingunni á Septuagintunni (sem er fyrsta gríska þýðing Gamla testamentisins) úr hebresku yfir á grísku.⁵ Hver og ein þýðing er einstök og með hverri þeirra þróast þýðingarhefðir og -venjur. Hingað til hefur lítið verið þýtt af íslensku yfir á litáísku og þar með skiptir hver þýðing miklu máli í að skapa hefðir í þýðingu á milli málanna. Þýðandi skoðar oft aðrar þýðingar sem voru gerðar áður og notar þær, t.d. til að sjá hvernig eitt eða annað orð var þýtt. Þannig má segja að þýðingar hafa áhrif á hver aðra og ein þýðing er byggð á annarri, stundum jafnvel endurgerð, endurbætt, gagnrýnd o.s.frv. Á þennan hátt þróast þýðingarhefðir í vissum menningum og málum og smám saman safnast saman þekking sem bætir við þróun þýðingarkenninga almennt.

2.1 *Um jafngildi*

Með tímanum urðu þýðingaraðferðirnar margar og á hverjum tíma bættust við hugtök og sjónarhorn sem tekist var á um á fræðasviðinu. Margar þýðingakenningar snúast um hugtakið *jafngildi* sem segir að einhver hugmynd á einu tungumáli gæti haft sömu merkingu á öðru. Samkvæmt Anthony Pym varð þetta hugtak aðaleinkenni þýðingakenninga á 7.–8. áratug tuttugustu aldar.⁶ Fræðimaðurinn Eugene A. Nida skrifaði mikið um jafngildi og kom hugtakinu í notkun. Ástráður Eysteinnsson ræðir um kenningar Nida og lýsir kjarnahugtakinu á eftirfarandi hátt:

⁵ Ástráður Eysteinnsson 1996: 35.

⁶ Pym 2010: 6.

Í jafngildi felst að þýðandi reynir að veita þeim boðum sem hann sendir frá sér skírskotun sem samsvarar skírskotun upphaflegra boða; hann kappkostar að láta þau gegna samsvarandi eða jafngildu *hlutverki* í „nýjum“ texta á öðrum máli.⁷

Hugtakið merkir að tengingin á milli frumtextans og markttextans er jafngild í formi, hlutverki eða einhverju öðru.⁸

Samkvæmt Nida eru engin tvö tungumál alveg eins og þess vegna er ekki hægt að finna fullkomið jafngildi á milli tveggja tungumála.⁹ Nida heldur því fram að það séu til tvennskonar jafngildi: *formlegt jafngildi* og *áhrifajafngildi*. Hann segir að: „formlegt jafngildi beinir athygli að boðunum sjálfum, bæði formi þeirra og inntaki“ og þannig ætti þýðandi að sjá um að „boðin í viðtökumálinu svari eins nákvæmlega og mögulegt er til hinna ýmsu þátta í frummálinu“.¹⁰ Hins vegar einbeittir áhrifajafngildi sér að áhrifum, þ.e. markmiðið er „að ná fram áhrifum á lesandann sem jafngilda þeim sem frumtextinn hefur á sína lesendur“.¹¹ Þá má nefna dæmi sem Pym gefur til að útskýra þessar tvær tegundir af jafngildi.¹² Friday the thirteenth (Föstudagurinn þrettándi) þýðir í mörgum menningum dagurinn þegar eitthvað slæmt er líklegra til að gerast en aðra daga; en samt ekki í öllum. Í spænskum menningarheimum er þessi dagur kallaður martes 13 – Tuesday the thirteenth. Að þýða martes 13 sem þriðjudagurinn þrettándi væri þá formlegt jafngildi samkvæmt Nida því að það endurspeglar nákvæmlega sama sem stendur í frumtextanum. Hinsvegar væri föstudagurinn þrettándi áhrifajafngildi af því að það hefur sömu áhrif í markmenningu og í frummenningu. Það sem skiptir máli þegar áhrifajafngildi er notað er það sem er eðlilegt og er venjulega sagt í markmenningunni eða á því tungumáli sem þýtt er á. Áhrifajafngildi var mikið haft í huga í þessari þýðingu og tilraun var gerð til að finna jafngildi sem hæfir best, hverju sinni.

⁷ Ástráður Eysteinnsson 1996: 90.

⁸ Pym 2010: 6.

⁹ Nida 2012: 126.

¹⁰ Ástráður Eysteinnsson 1996: 90.

¹¹ Ástráður Eysteinnsson 1996: 91.

¹² Pym 2010: 7-8.

2.2 Um þýðingaraðferðir

Í þýðingunni sjálfri var einblínt á hugtakið jafngildi og það var gerð tilraun til að finna næst mögulegt jafngildi til að gefa lesanda marktíttans sömu áhrif og lesandi frumtextans fær. Nokkrar mismunandi þýðingaraðferðir voru notaðar til að reyna að ná þessu fram. Ein þeirra heitir *aðlögun*. Aðlögun merkir að þýðandi þarf að aðlaga textann fyrir lesanda sem hefur aðra menningu og tungumál. Þetta er aðferð, sem samkvæmt Nida, felur í sér tvær meginreglur – að aðlaga málfræði og orðaforða.¹³ Að gera málfræðilegar breytingar þýðir að þýðandi þarf að breyta orðaröð, skipta nafnorði út fyrir sagnorð o.s.frv. af því að eins og sagt var áður eru engin tvö tungumál eins. Að aðlaga orðaforða er nokkuð flóknara vegna þess að það eru engar staðfestar reglur til þess heldur er oft um fleiri en einn möguleika að velja. Það fer oft eftir merkingarlegu vægi orðsins í markmáli hvaða orð eru valin.¹⁴ Sem dæmi úr þýðingunni má nefna orðið *hjónaþerbergi* þar sem margir möguleikar voru fyrir hendi í litáísku en valið var það sem hæfði best í markmálinu (sjá kafla 4).

Aðlögunaraðferðin sem beitt var í þýðingunni var aðlögun íslenskra sérnafna. Íslenska og litáíska eru tungumál sem tilheyra mismunandi tungumálgreinum: íslenska er germanskt tungumál á meðan að litáíska er baltneskt mál. Þau eru með mismunandi stafsetningu, stafróf, hljóðkerfi o.s.frv. Aðlögun var oft notuð þegar þurfti að yfirfæra eiginnöfn og staðarnöfn úr íslensku yfir á litáísku (nánar verður fjallað um þetta í kafla 3). Litáísk málnefnd (lit. Valstybinė lietuvių kalbos komisija) hefur gefið út sérstakar reglur í litáísku um hvernig eigi að aðlaga útlensk manna- og staðarnöfn.¹⁵ Þau á að aðlaga samkvæmt litáískum framburði en einnig ber að aðlaga litáíska málfræði með því að bæta viðeigandi endingu við sérnöfnin sem gefa málfræðilegar upplýsingar. Þannig verður Eyrún *Eirūna* (-a er ending fyrir kvenkynsnafnorð) og Gulli verður *Gulis* (-is er ending fyrir karlkynsnafnorð).

Önnur aðferð sem var líka notuð hér heitir *orð fyrir orð*. Hún felur í sér að textinn er þýddur beint, þ.e. hann er yfirfærður beint úr frummáli yfir á markmál án þess að þurfa að aðlaga hann mikið. Jean-Paul Vinay og Jean Darbalnet segja að hlutverk þýðanda er lítið hér, þ.e. hann á bara að sjá til þess að það sé samræmi í markmáli.¹⁶

¹³ Nida 2012: 136.

¹⁴ Nida 2012: 136.

¹⁵ <http://www.vlkk.lt/vlkk-nutarimai/suvestines-nutarimu-redakcijos/del-lietuviu-kalbos-rasybos-ir-skyrybos>

¹⁶ Vinay og Darbalnet 2012: 86.

Samkvæmt þeim kemur þessi aðferð sér vel þegar þýtt er á milli tungumála sem tilheyra sömu tungumálagrein og deila sama menningaheimi.¹⁷ Orð fyrir orð kom sér vel þegar það var orð í frumtextanum sem var ekki hægt að finna samsvörun við í markmáli. Orðið *sjónvarpsherbergi* (sjá kafla 4) var þýtt á þennan hátt þar sem svona orð er ekki til í litáísku en var bara þýtt beint (sjá kafla 2). Götunöfnin *Vonarstræti* og *Suðurgata* voru einnig þýdd orð fyrir orð (nánar er rætt um þetta í kafla 3).

Það er einnig til aðferð sem heitir *útskýring* (e. *explicitation*). Hún er skilgreind á eftirfarandi hátt:

Procedure whereby the translation gives specifications that are only implicit in the source text. Example: “students of St. Mary’s” becomes “étudiantes de l’école St. Mary”, where the French specifies that the students are women and St. Mary’s is a school.¹⁸

Í skilgreiningunni er sagt að eitthvað sem er skýrt í einu tungumáli og menningu þarf stundum að þýða með fleiri orðum og útskýringum í öðru. Þessi aðferð var notuð til að þýða orð og hugtök sem eru alls ekki til í litáískri menningu og gætu verið erfið fyrir lesanda að skilja, jafnvel þó að þau væru þýdd orð fyrir orð. Sem dæmi má nefna orðið *símaherbergi* sem er framandi í litáískum menningarheimi. Þannig þurfti að beita útskýringaaðferðinni í þýðingunni og þýða orðið „herbergi fyrir símtöl“ eins og nánar verður vikið að í kafla 4.

¹⁷ Vinay og Darbalnet 2012: 86.

¹⁸ Pym 2010: 14.

3. KAFLI

ÞÝÐINGARVANDAMÁL OG LAUSNIR

3.1 Manna- og staðarnöfn

Það er nauðsynlegt að segja nokkur orð um íslensk manna- og staðarnöfn. Þau hljóma stundum framandi í eyrum litáískra lesenda og þess vegna er mikilvægt að þýða þau svo að textinn flæði. Það eru nokkrar reglur um hvernig útlensk manna- og staðarnöfn eru aðlöguð litáískri málhefð.¹⁹ Aðalreglan er sú að útlensk nöfn eru skrifuð samkvæmt framburði og svo er oft ýmsum endingum bætt við sem vísa í kyn nafnorðanna til þess aðlaga þau að litáísku beygingarkerfi. Þessi regla virkar þó ekki alltaf. Í nokkrum tilfellum var nauðsynlegt að þýða með aðferðinni orð fyrir orð vegna þess að það var erfitt að finna samsvörun og þannig voru sum nöfn þýdd á þennan hátt þegar þýðanda fannst það mikilvægt.

3.1.1 Mannanöfn

Nöfnin í textanum eiga sér ekki öll hefð eða aðrar þýðingar sem hægt var að bera saman við og því var nauðsynlegt að nota mismunandi aðferðir til að þýða þau. Aðferðunum sem beitt var í þýðingunum á mannanöfnum má skipta í eftirfarandi þrjá flokka:

1. Leitað var að samsvörun nafnanna í litáísku.
2. Leitast var við að aðlaga íslensk málhljóð, sem Litáum er framandi, yfir á hljóðkerfi litáísku.
3. Stafsetningu íslenskunnar þurfti að aðlaga samkvæmt stafsetningarreglum litáísku

¹⁹ <http://www.vlkk.lt/vlkk-nutarimai/suvestines-nutarimu-redakcijos/del-lietuviu-kalbos-rasybos-ir-skyrybos>

Í fyrsta flokkinn falla þau mannanöfn sem eiga sér samsvörun á litáísku og þannig voru þau ekki erfið að þýða, t.d. *Anna – Ana, Óskar – Oskaras, Gústa – Gusta, Nicolai – Nikolajus, Jón – Jonas og Stalín – Stalinas*.

Atriði í öðrum flokki voru flóknari vegna mismunandi málhljóða í íslensku og litáísku. Nafnið *Guðrún* ætti að vera *Gvudrūna* samkvæmt framburðarreglum en það er óþjálmt og erfitt fyrir litáískan lesanda að bera fram „gvu“ í byrjun orðsins. Því var valið að sleppa „v“ og hafa nafnið *Gudrūna*. Valið var líka byggt á því að í nokkrum öðrum þýðingum úr íslensku yfir á litáísku er það líka þýtt *Gudrūna*.²⁰

Nafnið *Stína* var þýtt *Stina*. Í íslensku er hljóðið /í/ í nafninu *Stína* langt, nálægt og frammælt hljóð. Í litáísku er ekkert sérhljóð sem er nákvæm samsvörun við íslenska hljóðið en þó komast hljóðin /i/ og /y/ næst því. Það er samt til stafurinn *į* sem táknar svipað hljóð og /í/ en vandamálið er að þessi stafur er mjög sjaldan skrifaður í miðju litáískra orða, sérstaklega ekki í sérnöfnum. Þar sem íslenska sérhljóðið er langt í nafninu *Stína* ætti litáíska þýðingin að vera *Styna*. Litáíska sérhljóðið /i/ er aðeins styttra og áhersluminna en það er í upprunalega nafninu í íslensku en það hljómar samt nær upprunalegum hljóm heldur en lengri samsvörunin /y/. Það var því ákveðið að velja /i/ í staðinn fyrir /y/.

Sem dæmi úr þriðja flokki þar sem stafsetning var aðlöguð má nefna kvenkynsnafn *Eyrún*. „Ey“ var breytt í „Ei“ af því að það er ekki til tvíhljóðið „ey“ í litáísku (sama er t.d. í orðinu *Reykjavík – Reikjavikas*). Þannig varð nafnið á litáísku *Eirūna*.

Hér fylgir listi yfir öll mannanöfn úr textanum og litáískar þýðingar þeirra:

Mannanöfn á íslensku	Mannanöfn á litáísku
<i>Anna</i>	<i>Ana</i>
<i>Eyrún</i>	<i>Eirūna</i>
<i>Guðrún</i>	<i>Gudrūna</i>
<i>Óskar</i>	<i>Oskaras</i>
<i>Anna Stína</i>	<i>Ana Stina</i>
<i>Gústa</i>	<i>Gusta</i>

²⁰ T.d. Aurelijus Vijūnas. 2015. *Islandų pasakos ir sakmės*. Vilnius: Tyto alba; Rasa Ruseckienė. 2007. *Hulda, elfų karalienė: islandų liaudies sakmės ir pasakos*. Vilnius: Vaga.

<i>Gulli</i>	<i>Gulis</i>
<i>Nicolai Bjarnason</i>	<i>Nikolajus Bjarnasonas</i>
<i>Stalín</i>	<i>Stalinas</i>
<i>Jón Sigurðsson</i>	<i>Jonas Sigurdsonas</i>
<i>Gufubaldína</i>	<i>Guvubaldina</i>

3.1.2 Staðarnöfn

Þegar við tölum um staðarnöfn erum við að ræða um götunöfn og bæjar- og ríkjaheiti. Þeim má skipta í þrjá flokka þar sem mismunandi aðferðir voru notaðar til að þýða:

1. Staðarnöfn sem eru algeng og má finna í orðabókum.
2. Staðarnöfn sem voru flóknari en fundust í sérhæfðri orðabók.
3. Önnur atriði sem fundust engar fyrri þýðingar af.

Í fyrsta flokkinn falla þau staðarnöfn úr textanum sem eru mjög algeng í litáísku, þ.e. oft notuð í málinu og þörfnuðust ekki nánari íhugunar, t.d. Noregur, Reykjavík, Ísland o.s.frv. Það er langt síðan það myndaðist hefð um hvernig á að þýða þessi nöfn og þau hafa verið skrifuð margoft í litáískum fréttum, bókum og greinum. Það þarf því ekki að endurþýða þau.

Í öðrum flokki kom sér vel orðabók sem er til á netinu yfir mörg staðarheiti í heiminum (*Pasaulio vietovardzių žodynas*) á litáísku.²¹ Nokkur flóknari nöfn með framandi stafsetningu eða þau sem aldrei eða mjög sjaldan sjást í litáískum textum var hægt að finna í orðabókinni svo þýðandi lenti ekki í vandræðum með að aðlaga þau. Þar má nefna staðarnöfn á borð við *Brjánslækur – Brjaunslaikuras*, *Stykkishólmur – Stikishoulmuras* o. fl.

Önnur staðarnöfn, sem fundust engar fyrri þýðingar á, þurfti þýðandinn að þýða sjálfur og beitti hann mismunandi aðferðum við það.

Í staðarnafninu *Fossvogur* þarf að umrita orðið á litáísku samkvæmt stafsetningar- og beygingarreglum litáísku. Þannig varð Fossvogur *Fošvoguras* vegna

²¹ <https://www.melc.lt/e-zodynai/vietovardziai>

Þess að /š/-hljóðið í litáísku samsvarar löngu s-hljóði í íslensku eins og í orðinu „foss“ en -as er beygingarending.

Götunafnið *Laugavegur* var líka aðlagð litáískri málhefð með því að aðlaga orðið að stafsetningar- og beygingarreglum litáísku. Sérhljóðið [öi] er skrifað með bókstöfunum „oi“ í litáísku og því verður Lauga – Loiga. Aðlögun var samt ekki nóg og þá var einnig bætt við útskýringu um hvaða sérstöðu Laugavegur hefur nákvæmlega í borginni. Þegar fólk á Íslandi heyrir Laugavegur þá skilur það að þetta er stærsta verslunargatan í miðbæ Reykjavíkur. Fyrir litáíska lesendur er það ekki svo skýrt þannig að skýringu var bætt við. Setningin í (1) var þýdd á eftirfarandi hátt:

(1) Á Laugaveginum sá hún í búðarglugga stígvél... (bls. 14)

Loigavegure, pagrindinēje Reikjaviko apsipirkimū gatvėje, esančios parduotuvės lange, ji pamatė batus...

Á Laugaveginum, aðal Reykjavíkur verslunargötunni, í búðarglugga, hún sá stígvél...

Svipað var uppi á teningunum þegar götunöfnin *Suðurgata* og *Vonarstræti* voru þýdd. Ef maður kann enga íslensku þá skilur maður ekki hvað *gata* eða *stræti* þýða. Þess vegna fannst þýðanda ekki nægjanlega gott að aðlaga orðin aðeins að framburði og setja þau í setningu. Fyrsta hugmyndin var að bæta við orðinu *gatvė* sem á litáísku þýðir *gata/stræti* og hafa það *Suðurgata ir Vonarstraiti gatvė*. En að mati þýðanda hljómaði það einhvern veginn klaufalega því að bæði *gata/stræti* og *gatvė* þýða sama. Valið var að þýða sjálf nöfn gatnanna af því að Suður og Vonar eru frekar einföld orð sem er auðvelt að þýða. Merkingin breyttist ekki:

(2) ... á horni Suðurgötu og Vonarstrætis. (bls. 18)

... Pietinės ir Vilties gatvių susikirtime.

... Suður og Vonar gatna á horni.

Hér fylgja öll staðarnöfn úr textanum og litáískar þýðingar þeirra:

Staðarnöfn á íslensku	Staðarnöfn á litáísku
<i>Kópavogur</i>	<i>Koupavoguras</i>

<i>Noregur</i>	<i>Norvegija</i>
<i>Reykjavík</i>	<i>Reikjavikas</i>
<i>Laugavegur</i>	<i>Loigaveguras</i>
<i>Ísland</i>	<i>Islandija</i>
<i>Grindavík</i>	<i>Grindavikas</i>
<i>Suðurgata</i>	<i>Pietinè gatvè</i>
<i>Vonarstræti</i>	<i>Vilties gatvè</i>
<i>Stykkishólmur</i>	<i>Stikishoulmuras</i>
<i>Brjánslækur</i>	<i>Brjaunslaikuras</i>
<i>Fossvogur</i>	<i>Fošvoguras</i>

Við sjáum að það er erfitt að fá læsilega og skiljanlega þýðingu á texta ef notast er við eina reglu við að þýða bæði manna- og staðarnöfn. Þýðanda fannst mikilvægt að hjálpa lesandanum í gegnum textann með innskotum um menningu sem skilst ekki á litáísku svo lesandinn villist ekki í honum og hafa nöfnin á þægilegu máli svo auðveldara sé að tengja við þau þegar maður les á litáísku.

3.2 Menningartengd orð og tilvísanir

Sum orð og sumar tilvísanir eru mjög menningar- og sögulega staðbundnar. Maður sem býr í sama samfélagi og umhverfi og höfundur skilur texta og slík orð og tilvísanir oftast án þess að stoppa og hugsa um þau. Þegar lesandi, sem er ókunnugur staðarháttum eða menningu, fær textann þarf útskýringar til þess að skilaboð höfundar komist til skila. Það er mikilvægt og krefjandi verkefni þýðanda að yfirfæra svona orð, tilvísanir og hugtök úr einu tungumáli á annað. Í þessum kafla verða tekin nokkur dæmi um slík þýðingarvandamál.

3.2.1 Tilvísanir í þjóðþekktu einstaklinga

Allar þjóðir eiga allskonar hetjur sem allir þekkja bara við að heyra nafnið. Útlendingar tengja hins vegar ekki endilega við nafnið en geta tengt við verknaðinn eða persónuna og þá þarf frekari útskýringar til að halda samhengi textans. Jón Sigurðsson var að minnsta kosti leiðtogi Íslendinga í sjálfstæðisbaráttunni og allir þekkja hann hér á landi.

En Litáar þekkja líklega lítið til sögu Íslands en þá helst nútímasöguna. Því var útskýringum bætt við nafn Jóns Sigurðssonar:

(3) ... og fannst Stalín miklu merkilegri pappír en Jón Sigurðsson og félagar hans. (bls.19)

... ir Stalinas jam atrodé daug íspūdingesnis nei kovotojas už laisvę Jonas Sigurdsonas bei jo bendražygiai.

... og Stalín fannst honum miklu merkilegri en baráttumaður fyrir frelsi Jón Sigurðsson og félagar hans.

Það má hins vegar líka nefna dæmi um nafn þar sem ekki þótti nauðsynlegt að bæta útskýringu við. Á bls. 18 er nefndur til sögunnar *Nicolai Bjarnason* sem jafnvel Íslendingar vita ekki hver var. Það eru ekki margar upplýsingar um hann og það myndi þurfa langt mál til að útskýra hver hann var. Því var valið að skilja nafnið eftir eins og það er og láta litáískum lesanda (jafnt og íslenskum) eftir að skilja að þetta var einhver maður sem „gróðursetti garðahlyninn á horni Suðurgötu og Vonarstrætis“ (bls. 18).

3.2.2 Sögutengd tilvísun

Sögutengt dæmi er *frostaveturinn mikli* (bls. 18). Þetta nafn er haft yfir veturinn árið 1918 þar sem mikill kuldi stóð yfir í langan tíma. Íslenskumælandi veit oftast að *frostaveturinn mikli* var einmitt þessi vetur og það er ekki nauðsynlegt að bæta ártalinu 1918 við til að skilja hvað um er rætt. Ákveðni greinirinn leggur áherslu á að þetta var sérstakur vetur með óvenjulega miklum kulda. Það vekur líka athygli að lýsingarorðið kemur á eftir nafnorðinu en það er notað til að leggja enn meiri áherslu á það hversu kaldur veturinn var. Veik beyging lýsingarorðsins *mikill* sem fer á eftir nafnorðinu felur í sér samanburðarmerkingu og leggur líka áherslu á að veturinn er einstakur. Ef við myndum nota sterka beygingu, t.d. með því að tala um *mikinn frostavetur* erum við að vísa í að veturinn hafi verið töluvert verri en venjulega en ekki endilega einstaklega slæmur. Það er eins og t.d. *Alexander mikli* eða *Katrín mikla* þar sem *mikli/mikla* hjálpa að greina þau frá öllum öðrum. Þýðandi fann enga fyrri þýðingu af hugtakinu *frostaveturinn mikli* í litáískum textum, þannig var hlutverk hans að þýða þetta yfir á litáísku. Reynt var að þýða beint og þá voru tveir valkostir í boði:

(4) (a) *Didžioji speigo žiema – Mikli frosta vetur*

(b) *Didžiojo speigo žiema – Mikla frosta vetur*

Hér sjáum við að munurinn liggur aðeins í einu orði. *Didžioji* (lo. nf.) í fyrra dæminu vísar til *vetur* (*žiema*) á meðan *Didžiojo* (lo. ef.) í síðara dæminu vísar til *frosta* (*speigo*). Orðið *mikli* í *frostaveturinn mikli* lýsir bæði *frost* og *vetur* en síðara dæmið var valið af því að þar er lögð meiri áhersla á það að það var mikill kuldi þann vetur. Litáískur lesandi skilur að þetta var óvenjulegur vetur líka vegna endingarinnar *-ojo* (kk. ef. et.) sem er nokkurs konars ákveðni í litáísku (greinir er ekki til í litáísku). Svona ákveðin lýsingarorð eru oft notuð til að mynda sérnöfn, t.d. *Didžioji Prancūzijos revoliucija* (franska byltingin), *Antrasis pasaulinis karas* (seinni heimsstyrjöldin). Einnig er orðasambandið *Didžiojo speigo žiema* skrifað með hástaf sem gerir það fast orðasamband og þannig augljóslega sérstakt.

3.2.3 *Um Þorláksmessu*

Það var líka mikil vinna lögð í orðið *Þorláksmessa* (bls. 16) því að engin fyrri þýðing fannst. Þetta er messudagur þann 23. desember og þannig var fyrst gerð tilraun að finna jafngildi í litáískri menningu. En í Litáen gerist yfirleitt ekkert merkilegt þann 23. desember og dagurinn á ekki sérstakt nafn. Það var ekki heldur hægt að finna jafngildi þess að *Þorláksmessa* er fasttengd Íslandssögu því að Þorlákur var íslenskur biskup sem dó 23. desember. Bein þýðing var líka erfið í þessu tilfalli og lokaútgáfan hljóðar á þessa leið:

(5) ... á Þorláksmessukvöld...

Švento Torlako dienos vakarą...

Að kvöldi dags helga Þorláks...

3.2.4 *Um skipulag innanhúss*

Nokkur orð má segja um skipulag innanhúss. Orðið *símaherbergi* kom upp í textanum nokkrum sinnum og það var erfitt að þýða það. Síminn á litáískum heimilum var oft geymdur á ganginum eða jafnvel í svefnherberginu og hugtakið *símaherbergi* er ekki til í litáísku. Einnig er ekki svo skýrt hvað gerist í símaherberginu. Hvorki jafngildi né bein

Þýðing var möguleg og þannig var orðið þýtt með útskýringu á því hver tilgangur herbergsins er:

(6) ... breytist það í símaherbergi. (bls. 12)

... jis tampa kambariu telefoniniam pokalbiam...

... það breytist í herbergi fyrir símtöl...

Orðið sjónvarpsherbergi er af svipuðu tagi. Í Litháen er sjónvarp oftast í stofu eða svefnherbergi og það er ekki kallað *sjónvarpsherbergi*. Samt var valið hér að þýða orðið beint af því að það var nóg til að skilja tilgang herbergsins, þ.e. að þetta er herbergi til að horfa á sjónvarp:

(7) ... sjónvarpsherbergi... (bls. 12)

... televizoriaus kambarys...

... sjónvarps herbergi...

Þriðja herbergið sem var áhugavert að þýða var *hjónaherbergi*. Það var þýtt á eftirfarandi hátt:

(6) ... við enda gangsins er hjónaherbergi. (bls. 12)

... koridoriaus gale yra tøvü miegamasis.

... við enda gangsins er foreldra svefnherbergi.

Orðasamböndin *poros kambarys* (hjóna herbergi) eða *poros miegamasis* (hjóna svefnherbergi) eru lítið notuð í litáísku. Þau eru notuð meira ef talað er um húsnæði almennt eða húsnæði sem er til sölu eða leigu. Þessi orð eru notuð þegar talað er um eitthvað sem er framandi og ókunnugt. Hins vegar er orðasambandið *tøvü miegamasis* notað þegar talað er um heimili þar sem einhver fjölskylda býr og eitthvað er vitað um hana. Það passaði hér best af því að persóna Jóns lætur lesanda koma inn á heimili sitt og sýnir allt þar inni (bls. 11-12). Hann segir líka frá því að hann sefur í hjónaherberginu fyrstu árin ásamt mömmu og pabba sem lætur lesanda vita að hann á foreldra. Þannig er *tøvü miegamasis* besti valkosturinn hér út frá samhengi.

3.2.5 Um tilvísarnir í önnur verk

Það er gott að nefna eitt dæmi sem þýðingin sjálf hófst á en það er sértílik þar sem vísað var til annarrar bókar sem hefur verið þýdd á fjöldamörg tungumál, þ.m.t. íslensku og litáísku. Bókin *Indjáninn* byrjar svona:

Í UPPHAFI SKAPAÐI Guð himin og jörð. Jörð var þá auð og tóm og myrkur grúfði yfir djúpinu, og andi Guðs sveif yfir vötnunum.

Guð sagði:

„Verði ljós!“

Og það varð ljós.

Þetta er bein tilvísun úr Biblíunni, nánar tiltekið Mósebók 1:1-3.²² Biblían var þýdd fyrir löngu á litáísku og því var engin þörf að þýða þennan hluta textans sérstaklega, jafnvel þó að það hafi ekki verið þýdd beint á milli íslensku og litáísku eiga báðar þýðingarnar sér sama uppruna. Þýðandinn tók þessar línur úr litáísku þýðingu Biblíunnar og setti beint í þýðinguna án þess að laga eða gera neitt annað við þær. Þetta er líka gott dæmi um hvernig þýðandi þarf alltaf að vera varfærinn í textanum til að missa ekki af tilvísunum í önnur verk.

Það er hægt að sjá úr þessum sjö dæmum að það er mikilvægt fyrir þýðanda að þekkja menningu og sögu samfélags þess tungumáls sem hann er að þýða úr. Einnig er gott að nota mismunandi aðferðir til að þýða og hafa lesanda alltaf í huga.

3.3 Orðatiltæki

Orðatiltæki eru eitthvað sem er mjög nátengt menningu og því er ekki svo auðvelt að yfirfæra þau úr frummáli yfir á markmál. Þýðandi gæti lent í vandræðum ef orðatiltæki eru misskilin. Jón G. Friðjónsson segir að það er mikilvægt fyrir þýðendur (1) að koma auga á orðatiltæki og skilja það réttum skilningi og (2) að koma til skila í þýðingarmáli mismunandi og oft hárfínni merkingu sem orðatiltæki hefur í frummáli.²³ Samkvæmt honum eru tvær algengastar leiðir til að þýða orðatiltæki: (1) að umorða orðatiltæki eða (2) að nota samsvarandi orðatiltæki ef það er til og ef merkingin er sú sama.²⁴

²² <http://biblian.is/Biblian/>

²³ Jón G. Friðjónsson 2006: 27.

²⁴ Jón G. Friðjónsson 2006: 27.

3.3.1 Dæmi um orðatiltæki

Orðatiltækið *að vera svartí sauðurinn (í e-u)* þýðir að „vera sístur í e-m hópi, vera gallagripur“ og á rætur sínar að rekja til Biblíunnar.²⁵ Orðatiltæki um svarta sauðinn finnst í mörgum tungumálum, þar með talið í litáísku.

(7) Í hennar augum er ég bastarður, *svartur sauður í glæsilegum sauðahópi*, og ljótur blettur á fjölskyldumyndinni. (bls. 10)

Jos akimis žvelgiant, aš esu išpera, *juoda avis puikioje bandoje ir bjauri demė šeimos nuotraukoje*.

Juoda avis puikioje bandoje þýðir orðrétt það sama og *svartur sauður í glæsilegum sauðahópi* og er þannig besta samsvarandi orðatiltæki.

Í öðru dæmi var orðatiltækið umorðað:

(8) Ömmu Önnu grunar strax að *hér séu einhvern brögð í tafli*. (bls. 10)

Senelei Anai tuoj pat kyla įtarimas, kad *čia slypi kažkokia apgaulė*.

Það eru brögð í tafli þýðir að „svik eru höfð í frammi, sviksemi er á bak við e-ð“.²⁶ Það var erfitt að finna nákvæma samsvörun við þetta orðatiltæki sem mundi passa vel í þessari setningu en það er til litáískt orðasamband „*slypi apgaulė*“ sem beinlínis þýðir „*svik eru hulin*“. Þannig þýðir orðatiltækið *čia slypi kažkokia apgaulė* á íslensku *hér eru hulin einhver svik*. Eins og sjá má í dæminu var orðatiltækið umorðað en merkingunni viðhaldið.

Þriðja dæmið var erfitt. Þar var gerð tilraun til að viðhalda orðatiltækinu en snúið var að finna rétta samsvörun:

(9) Baturinn átti að sigla að Brjánslæg en sökk á leiðinni, einhvers staðar á miðjum firðinum *með manni og mús*. (bls. 18)

Laivas turėjo atvykti į Brjaunslaikurą, bet pakeliui nuskendo kažkur fjordo viduryje, *nė šiaudo neliko*.

²⁵ Jón G. Friðjónsson 1993: 523.

²⁶ Jón G. Friðjónsson 1993: 640.

*Með manni og mús þýðir „(um skip) með ráð og reiða, með allri áhöfn“.*²⁷ Eins og sjá má er orðatiltækið tengt skipum, bátum og sjómennsku, þ.e. það sem er eðlilegt hér á Íslandi. Í Litáen er það hins vegar ekki svo eðlilegt og orðatiltæki um skip eru almennt ekki algeng. Þannig var erfitt að finna orðatiltæki sem gæti verið fullkomin samsvörun. Íslenskt orðatiltækið í setningunni gefur í skyn að ekkert var eftir eftir að báturinn sökk og þess vegna var reynt að finna litáískt orðatiltæki sem þýðir „að það er alls ekkert eftir“. Það er áhugavert að mörg svona litáísk orðatiltæki eru tengd við jörðina, þ.e. oftast með bruna eða jafnvel stríð. Full útgáfa af orðatiltæki *nè šiaudo pakrapštyti dančiu* þýðir beinlínis *ekkert strá til að stanga úr tönnunum* en það er vel hægt að nota styttri útgáfu *nè šiaudo neliko - ekkert strá eftir*. Það var valið af því að það endurspeglar meira eða minna merkingu setningarinnar. Það er líka stutt og auðvelt að skilja sem eru tvö mikilvæg stílbrögð í þessari bók.

Þessi þrjú ofangreind dæmi sýna að orðatiltæki eru nátengd menningu og stundum er flókið að finna rétta leið til að þýða. Reynt var að viðhalda orðatiltækjum í marktöxtanum með hjálp umorðunar og tilrauna til að finna samsvarandi orðatiltæki.

²⁷ Jón G. Friðjónsson 1993: 421.

LOKAORÐ

„Nú hringi ég í Jens“, - sagði Jón Gnarr eitt sinn í þáttunum *Tvíhöfða*. Allir Íslendingar skilja þessa tilvísun þó að enginn viti í raun og veru hver Jens er eða af hverju við ættum að hringja í Jens. Hugsanlega var hann maður sem gat reddað öllu. Kannski hefði verið gott að geta hringt í Jens og fengið hjálp við ritgerðina, við að útskýra brandara og menningarlegar tilvísarnir sem eru ekki alltaf skiljanlegar fyrir útlendinga þrátt fyrir kunnáttu í tungumálinu. Mér finnst það einfaldlega ógerningur að þýða úr einum menningarheimi yfir í annan og viðhalda öllum tilvísununum en vonandi tókst þetta ágætlega og ég náði að viðhalda meginefni bókarinnar.

HEIMILDASKRÁ

Ástráður Eysteinnsson. 1996. *Tvímæli, þýðingar og bókmenntir*. Reykjavík: Háskólaútgáfan.

Biblían. Fyrsta Mósebók 1. Sótt 10. janúar 2018 af <http://biblian.is/Biblian/>

Jón Gnarr. 2017. *Bókmenntaborgin*. Sótt 10. september 2017 af

<https://bokmenntaborgin.is/bokmenntavefur/hofundar/jon-gnarr>

Jón Gnarr. 2014. *Indjáninn*. 2. útg. (kilja), endurpr. Reykjavík: Mál og menning.

Jón Gnarr. 2017. *Wikipedia*. Sótt 10. september 2017 af

https://is.wikipedia.org/wiki/Jón_Gnarr

Jón G. Friðjónsson. 1993. *Mergur málsins: íslensk orðatiltæki : uppruni, saga og notkun*. Reykjavík: Örn og Örlygur, bókaklúbbur.

Jón G. Friðjónsson. 2006. *Þýðingar*. Kennsluefni. Háskóli Íslands.

Nida, Eugene. 2012. „Principles of Correspondence.“ *The Translation Studies Reader*. Ritstj. Lawrence Venuti. Routledge. Bls. 126-140.

Pasaulio vietovardžių žodynas. Sótt 10. september 2017 af <https://www.melc.lt/e-zodynai/vietovardziai>

Pym, Anthony. 2010. *Exploring Translation Theories*. London: Routledge.

Valstybinė lietuvių kalbos komisija. 1997. *Valstybinės lietuvių kalbos komisijos nutarimas „Dėl lietuvių kalbos rašybos ir skyrybos“*. Sótt 1. desember 2017 af <http://www.vlkk.lt/vlkk-nutarimai/suvestines-nutarimu-redakcijos/del-lietuviu-kalbos-rasybos-ir-skyrybos>

Vinay, Jean-Paul og Jean Darbelnet. 2012. „A Methodology for Translation.“ *The Translation Studies Reader*. Ritstj. Lawrence Venuti. Routledge. Bls. 84-93.

JÓN GNARR

INDJÁNINN

Þýðing á bls. 7-26

Indėnas

Pradžioje Dievas sukūrė dangų ir žemę. O žemė buvo padrika ir dyka, tamsa gaubė bedugnę, ir vėjas iš Dievo dvelkė viršum vandenų.

Tuomet Dievas tarė:

– Tebūnie šviesa!

Ir šviesa pasirodė.

Tai nutiko 1967 m. sausio 2-ą dieną, iškart po vidurdienio. Tada formaliai atsiradau aš. Prieš tai nieko nebuvo, o aš tebuvo neapdirbta forma Dievo žinioje, miegantis vanduo vandenyje, kuris vis dėlto nebuvo vanduo amžinybėje, kur laikas neegzistuoja.

Iš pradžių galvoje tuščia. Lyg kas būtų nepastebimai prisiartinęs, palietęs tave ir dabar jau tavo eilė gaudyti. Esi suglumęs ir sumišęs. Ne visai supranti, ką turi daryti. Bet vėliau pamažu imi įžvelgti ryšį tarp daiktų. Ūžimas tampa kalba ir žodžiais. Viskas ima aiškėti ir įgyja nuotykingą spindesį. Tu suvoki savo egzistavimą. Įgyji patirties. Vėliau atrandi, kad egzistuoja ir kiti. Viskas, ką tu darai, tampa patirtimi. Kiekvienas potyris yra kaip neįtikimas atradimas. Smegenys atsimena, atsižvelgdamos į aplinkybes daro išvadas ir teikia protingus pasiūlymus. Praeitis ima kauptis kaip nerūšiuotas šlamštas. Ji seka tave per atstumą, kad ir kur beeitum. Neši ją ant kupros kaip juodą šiukšlių maišą. Ji bus tavo orientyras ateityje, įrankis tvarkytis su tuo, kas tavęs ten laukia. Vos pasieksi ateitį, ji taps praeitimi. Ir palaiptui, kuo labiau praeitis auga, tuo daugiau nuomonių ji turi apie ateitį. Anksčiau nei tai suvoki, praeitis ir ateitis ima grumtis dėl tavo palankumo. Tu nustoji stebėtis savo būties stebuklais. Viskas tampa įprasta.

Galų gale nuotykis praranda savo magiškas galias ir tampa tik virtine kasdienių įvykių. Bet tenai, tarp praeities ir ateities, yra dabartis – vieta, iš kurios tu atėjai prieš tai, kai viskas prasidėjo. Dabartis yra kaip kava – išgeri ją ir lieka tik kavos tirščiai. Ir tu išmoksti, kad geriausia ją gerti karštą.

Mano atėjimas buvo didžiulis smūgis šeimai. Mamai buvo keturiasdešimt penkeri, kai manęs susilaukė. Tėčiui – penkiasdešimt.

Jie manėsi esą per seni susilaukti vaiko. Be to, tais laikais tai buvo neįprasta. Mama šiek tiek gėdijosi. Ji nemėgino slėpti nėštumo, bet ir nesipuikavo juo. Tai nebuvo planuota. Aš atsiradau iš neapdairumo pavasariniame tvarkymesi gegužės mėnesį.

Gimdymas buvo numatytas Naujųjų metų dieną. Daugelis manė, kad aš tapsiu pirmuoju metų kūdikiu. Mama tai neigė. Ji nenorėjo jokio bereikalingo dėmesio.

Gydytojai jai sakė, kad dėl to, kad ji jau pusamžė, labai tikėtina, jog būsiu protiškai atsilikęs. Jai patarė atlikti vaisiaus vandenių tyrimą ir ištirti chromosomų sutrikimų tikimybę. Tai gana rizikingas tyrimas, kadangi kyla pavojus persileisti. Mama tyrimo nenorėjo. Ji nepasitiki gydytojais. Ji taip pat yra įpratusi priimti viską, kad ir kas benutiktų, be skundimosi ar nervinimosi. Ji išmoko nieko nebijoti ir prisiimti atsakomybę už savo veiksmus. Mama nepakenčia nesąžiningumo ir išsisukinėjimų. Ji žino, kad lengvas ir patogus kelias retai yra teisingas. Kadangi ji jau laukiasi, nusprendžia prisiimti atsakomybę ir pagimdyti kūdikį bei jį užauginti, protiškai atsilikusį ar ne.

Mano gimimas yra ir dar vienas smūgis šeimai. Žinoma, nesu protiškai atsilikęs. Tai paguoda. Bet po gimimo išlenda kitas siaubingas faktas: aš raudonplaukis. Nebūtų buvę didesnio šoko, jei būčiau gimęs juodaodžiu.

Tėtis yra juodaplaukis. Mama šviesiaplaukė. Visi mano broliai ir seserys yra tamsiaplaukiai. Nėra nė vieno raudonplaukio šeimoje. Nė vieno. Net tolimoje giminėje.

Senelei Anai tuoj pat kyla įtarimas, kad čia slypi kažkokia apgaulė. Ji visuomet buvo nusistačiusi prieš raudonplaukius. Pasak jos, raudonplaukiai yra šiaurės čigonai, antraeiliai žmonės ir naudingi nebent tik kaip ryklio masalas. Ji niekada nėra sutikusi dorą raudonplaukio.

Tai sukelia daug diskusijų ir tam tikrų paskalų. Žmonės suabejoja dėl tėvystės.

– Deja, man atrodo, kad aš neturiu nieko bendro su šiuo berniuku, – sako tėtis juokaudamas.

Bet senelei ne juokai galvoje.

– Tu geriau jau nors kiek būtum namuose!

Senelė Ana po viso šito taip ir neatsigavo ir niekada manęs visiškai nepripažino. Jos akimis žvelgiant, aš esu išpera, juoda avis puikioje bandoje ir bjauri dėmė šeimos nuotraukoje. Kai kas nors mane giria ar žavisi manimi, ji visuomet ima burbėti:

– Taip, jis sumanus ir fotogeniškas, to nepaneigsi... Bet jis raudonplaukis.

Naujasis namas paruoštas ir mes į jį perskeliame. Jis didelis ir kvepia betonu bei drėgme.

Aš prikišu nosį prie dar nedažytų sienų ir įtraukiu į save neįprastą kvapą. Šis kvapas tampa į atmintį įsirėžiančiu atsiminimu. Po keturiasdešimties metų vis dar prisimenu tą kvapą ir išgyvenu tą jausmą kaskart, kai įeinu į naujai pastatytą pastatą. Cementas, smėlis ir vanduo.

Vietoje svetainės langų – plastikas. Dar daug kur trūksta durų. Aplink namą viskas irgi kaip po karo: grioviai, žvyrkeliai ir pusiau pastatytas namas. Kai kurie namai užbaigti ir žmonės į juos įsikėlę. Kiti tušti ir apkalti pastoliais. Tarp namų – pamatai, kantriai laukiantys savo namų. Kai kurie pamatai tušti, tik gilios duobės žemėje su besikaupiančiu vandeniu, visai kaip po bombos atakos. Virš kitų uždėta betoninė perdengimo plokštė, iš kurios kyšo tamsūs metaliniai strypai. Aplink išsibarsčiusios betono maišyklės ir statybiniai vagonėliai. Pirmyn atgal po purvą važinėja dideli sunkvežimiai. Jie yra raudonai pilki, masyvūs iš priekio ir vadinasi „Scania Vabis“. Prie kiekvieno namo yra takas iš lentų tam, kad žmonės nemintų į aplink telkšantį purvą.

Mūsų namas yra betoninis dviejų aukštų sublokuotas namas, paskutinis trijų namų eilėje. Priešais jį yra automobilių stovėjimo aikštelė. Mūsų namo numeris – pirmas. Rūsyje yra dviejų kambarių butas su atskiru įėjimu į kiemą. Jį tėtis ir mama nuomoja.

Mūsų butas didelis. Įėjimas veda į erdvų prieškambarį. Iš dešinės mažas sandėliukas ir didelė virtuvė į gatvės pusę, o priešais – milžiniška svetainė. Už svetainės yra televizoriaus kambarys su knygų lentynomis. Iš svetainės įeinama į didelį sandėliuką, kur stovi šaldiklis. Iš sandėliuko veda laiptai žemyn, kur yra dar vienas sandėliukas. Iš svetainės galima išeiti į balkoną, kuris atsisukęs į pietus. Iš jo matosi Koupavoguro vaizdai. Balkone yra dvi durys: vienos į svetainę, kitos – į miegamąjį.

Iš prieškambario pasukus į kairę yra koridorius su didžiule drabužių spinta. Koridoriaus kairėje – du miegamieji su vaizdu į gatvę. Pirmasis yra sesers Eirūnos kambarys. Vėliau, jai išsikrausčius, jis tampa kambariu telefoniniams pokalbiams. Kurį laiką jis taip pat yra senelės Gudrūnos kambarys. Ji pas mus gyvena laukdama eilėje į senelių namus. Šalia jo, kampe, yra senelės Anos kambarys. Ji gyvena pas mus keletą metų, iki kol numiršta. Tuomet jos kambarys atitenka man.

Šalia mano kambario yra didelis vonios kambarys su vonia bei kampeliu skalbimo mašinai ir kriauklei. Lango vonios kambaryje nėra, išskyrus keistą stoglangį, kuris praeina per palėpę.

Šalimais, koridoriaus gale yra tėvų miegamasis. Tai didžiausias miegamasis ir turi sieninę spintą. Ten miegu aš pirmaisiais metais kartu su mama ir tėčiu. Namų viršuje yra nenaudojama palėpė, o namą supa neaptverta pievelė.

Aš turiu tris seseris ir brolius. Jie visi daug vyresni už mane. Kai gimiau, broliui Oskarui buvo dvidešimt penkeri metai ir jis jau seniai buvo išsikraustęs iš namų. Aš turiu dvi seseris. Ana Stina yra dvidešimčia metų vyresnė ir yra persikėlusi į Norvegiją. Eirūna – dvylika metų už mane vyresnė.

Mano šeima – eiliniai islandai. Mama yra namų šeimininkė ir dirba Miesto ligoninės virtuvėje. Ji gimusi ir užaugusi Reikjavike ir yra jauniausia iš aštuonių brolių ir seserų. Senelis buvo apmokytas mūrininkas, bet juo mažai dirbo dėl ligos. Jis sirgo reumatu ir mirė gerokai prieš man gimstant. Mama pasakodavo man apie jį. Jo pirštai buvo tokie susigniauzę, kad negalėjo jų pajudinti. Senelė Ana, mamos mama, buvo namų šeimininkė. Senelio ligos metu mamos broliai ir seserys rūpinosi šeima, tad, nepaisant didelio skurdo, niekas nejautė nepritekliaus.

Sykį, kai mama buvo trylikos, ji su savo mama išėjo į miestą. Buvo gruodžio pradžia. Loigavegure, pagrindinėje Reikjaviko parduotuvių gatvėje, esančios parduotuvės lange ji pamatė batus, kurių taip troško. Tai buvo ilgaauliai suvarstomi odiniai batai. Mama pasakė senelei, kad labai norėtų gauti tokius batus per Kalėdas. Bet ši atsakė, kad apie tai negali būti nė kalbos – jie buvo pernelyg brangūs. Šeima buvo neturtinga ir negalėjo sau leisti tokių gerų kalėdinių dovanų. Bet mama nepasidavė. Kadangi tėvai negalėjo jai padovanoti batų, ji nutarė ieškoti kito sprendimo. Ji nusprendė melsti Dievo, kad jis padovanotų jai tuos batus. Ji buvo tokia tikra, kad jis tai padarys, jog nuėjo į parduotuvę ir paprašė pardavėjos jai juos atidėti, o vakare atsiklaupė prie lovos ir meldė Dievą. Ji apibūdino batus ir prašė jo būti tokiu geru ir jai juos padovanoti, kadangi jos mama ir tėtis buvo tokie neturtingi. Ir kiekvieną vakarą, prieš eidama miegoti, ji atsiklaupdavo prie lovos ir primindavo Dievui apie tuos batus. Ji kartodavo, kaip jų norėtų, primindavo jam, kur galima juos įsigyti, kaip jie atrodė ir kiek kainavo. Taip pat nepamiršdavo paminėti jam, kokį batų dydį avėjo. Ji netgi mėgino apeliuoti į jo gerumą apibūdindama jam, kaip dailiai ji atrodys su tais batais ir kaip jie puikiai derės prie turimų drabužių. Žinoma, ji taip pat žadėjo, kad su tais batais darys tik visiškai gerus darbus ir bus lyg geroji samariatė, tik su suvarstomais batais.

Kadangi jie gyveno labai mažame bute, mano mama turėjo dalintis kambariu su savo seserimis. Tame pačiame kambaryje gyveno keturiose, tad seserys buvo priverstos klausytis nuolatinio meldimosi, kuris, jų manymu, buvo vaikiškumo ir begalinio kvailumo išraiška. Priešingai nei mažoji sesė, jos nebuvo karštai tikinčios ir labai abejojo, kad Dievas visagalis, dangaus ir žemės sutvėrėjas, nusileistų iš savo sosto tam, kad nupirktų suvarstomus mergaitiškus batus kažkokioje parduotuvėje Loigaveguro gatvėje, Reikjavike, Islandijoje. Jis neabejotinai ir taip turi ką veikti, tai yra, jei jis išvis egzistuoja. Jos didžiai tuo abejojo, visos jau seniai išaugusios iš vaikiško tikėjimo. Jos mėgino įtraukti ją į religinius debatus apie Dievo egzistavimą, jo galią bei sugebėjimus ir klausinėjo ją klausimų, kurie jai buvo per sunkūs atsakyti.

– Manai, kad Dievas tiesiog nusileis iš dangaus ir apsipirks prieš Kalėdas? – klausė jos ir juokėsi.

Mama prisipažino to nežinanti, bet tikėjo, kad jis tikrai žinos kokių nors gudrybių.

– Tau atrodo, kad jis atsiųs angelą?

Jos taip pat šaipėsi iš jos maldų arba vertė ją daryti ką nors sakydamos esą Dievas išpildys jos norus, jei matys, kokia ji stropi ir paslaugi savo seserims.

– Gusta, nueik pas Stiną ir paimk mano knygą, kad Dievas matytų, kokia gera mergaitė esi.

– Gusta, ar tikrai pasakei Dievui, kokį batų dydį nešioji?

Bet mama nepasidavė ir neleido joms įsismaginti. Ji ir toliau laikėsi savo. Tačiau ilgai netruko, kol maldos ėmė iš tikrųjų erzinti seseris. Kai mažoji mergaitė pradėdavo įprastą vakarinį meldimąsi, jos greitai ją pertraukdavo:

– Gerasis Dieve...

– Užsičiaupk, tu, ten!

– Būk toks geras...

– Užtilk, Gusta! Baik šitas nesąmones.

– ...man padovanoti...

– Mama! Mama!

– ...sugarstomus batus, kurių aš taip noriu.

Jos kviesdavosi senelę ir sakydavo jai, kad neįmanoma miegoti per tas maldas ir dievobaimingumą kambaryje. Senelė liepdavo joms nutilti ir eiti miegoti, o mamos prašydavo melstis tyliau ir patikindavo ją, kad Dievas girdi taip gerai, kad garsiai kalbėti nebūtina. Bet mama visgi norėjo melstis garsiai. Jai atrodė neprotinga šnibždėti Dievui ir ji laikėsi savo visą gruodžio mėnesį neleisdama seserų gėdinimams, įžeidinėjimams ir erzitimams išmušti jos iš vėžių.

Švento Torlako dienos vakarą, kai šeimyna buvo ką tik baigusi šlamšti pūdytą rają, kurią brolis Gulis nupirko iš savo pažįstamų Grindavike, kažkas pabeldė į duris. Tai buvo moteris, gyvenusi gretimame bute. Ji paprašė pakviesti mamą.

– Aš turiu tau dovaną, – tarė moteris ir padavė jai batus.

– Nuo ko tai? – paklausė senelė.

– Tiesą sakant, galima sakyti, kad tai nuo Dievo, – pasakė moteris.

Mama priėmė batus ir nuoširdžiai jai padėkojo. Ji švytėjo iš pasitenkinimo. O seserų veidai nutūso ir jos išsižiojo iš nuostabos nuo stebinančios Visagalio stebuklų jėgos. Vakare jos visos trys meldėsi ir vardijo įvairius mažus ir didelius dalykus, ko joms galbūt galėjo reikėti.

Tik po daugelio metų mama sužinojo, kad šalimais gyvenusi ir batus jai atnešusi moteris priklausė krikščioniškai moterų draugijai, kuri rinko aukas kalėdinėms dovanoms neturtingųjų vaikams. Moterų draugija rinkdavosi gruodį jos namų virtuvėje, kuri buvo tiesiai už seserų miegamojo sienos. Sienoje buvo ventiliacijos grotelės. Mamos maldos būdavo susirinkimų vinis. Draugijos moterys atsidavusiai klausėsi karštų religinių įsitikinimų, kurie degė nepaisant pasaulio negandų. Daugelis jų netgi apsipildavo ašaromis. Taip ši ašarojanti moterų draugija vieningai nutarė tapti tarpininku tarp Dievo ir žmogaus ir padovanoti mergaitei batus.

Tėtis gimė 1918 metais, Didžiojo speigo žiemos metu. Tai buvo itin sunkūs metai ne tik islandams, bet ir visai žmonijai. Tai tie patys metai, kai siautėjo ispaniškasis gripas ir mirė daugiau nei trys šimtai islandų.

Tai taip pat tie patys metai, kai Nikolajus Bjarnasonas pasodino platanalapių klevą Pietinės ir Vilties gatvių susikirtime.

Tėtis gimė ir užaugo vakaruose, buvo vienas iš šešių vaikų. Jo tėtis buvo laiškanešys, o mama – senelė Gudrūna.

Aš niekada nepažinojau senelio. Kaip ir senelis iš mamos pusės, jis mirė dar gerokai prieš man gimstant. Jis susirgo tuberkulioze ir turėjo mėnesiams apsigyventi tuberkuliozės sanatorijoje Vifilstadure. Jis visiškai pasveiko ir ramiu ir gražiu oru 1954 metų vasarą vėl išvyko į vakarus. Plaukė laivu iš Stikishoulmuro. Laivas turėjo atvykti į Brjaunslaikurą, bet pakeliui nuskendo kažkur fjordo viduryje, nė šiaudo neliko. Laivo nuolaužos ar kas kita iš laivo niekada ir neatsirado. Po šito senelė persikėlė į pietus pas savo vaikus.

Tėtis buvo daugiau nei dvidešimties, kai atvyko į Reikjaviką. Jis norėjo tapti aktoriumi ir pradėjo studijuoti dramos mokykloje, bet turėjo mesti studijas dėl skurdo, mat neišgalėjo susimokėti mokesčio už mokslą. Tuomet trūko žmonių policijoje. Tėtis kreipėsi dėl darbo ir kadangi buvo nepaprastai geros sveikatos, buvo iškart pasamdytas.

Jis išdirbo policijos pareigūnu keturiasdešimt metų, dirbo gerai ir nepraleido nė vienos darbo dienos. Nepaisant to, jis niekada nebuvo paaukštintas dėl savo politinių pažiūrų, nes buvo tikras komunistas ir Stalinas jam atrodė daug įspūdingesnis nei kovotojas už laisvę Jonas Sigurdsonas bei jo bendražygiai. Jis vaikščiojo gatvėmis, grūmėsi su užpuolikais, rūpinosi avarijomis ir užsiėmė iš esmės tuo, dėl ko kiti nesuko galvos. Galų gale, kompromiso būdu, jis buvo paskirtas aukštesnio rango policininku ir sėdėjo priimamajame. Be to, po dešimtmečio vaikščiojimo prastais batais Valstybės labui jam ėmė labai skaudėti kojas. Vėliau Valstybė savo šykštumą visgi kompensavo suteikdama jam visiškai naujus klubų sąnarius.

Kartu su manimi ir tėvais į naująjį namą atsikrausto ir sesuo Eirūna, neseniai priėmusi sutvirtinimo sakramentą, bei senelė Ana.

Eirūna labai nepatenkina kraustymusi, atskirta nuo draugų į „šitą šiknos skylę“. Fošvoguras yra priemiestis, daugelio laikomas civilizacijos pakraščiu.

Senelė nukaršusi. Ji ne visada mus atpažįsta. Ji nežino, kas esu. Kartais ji labai pyksta dėl ko nors. Jai visada atrodo, kad su ja blogai elgiamasi. Ji daug verkia ir mano, kad niekada negauna valgyti. Vos tik baigusi valgyti ir nuėjusi kambarin, ji tuoj pat grįžta.

– Aš spėju, kad čia nebus jokio maisto, kaip įprastai.

Ji ima kūkčioti.

– Tai aš negausiu nieko valgyti? – klausia ji mamos.

– Tu jau valgei, mama.

Tada ji pratrūksta ir apsipila ašaromis.

– Tu turėtumei gėdytis, kad su manimi taip elgiesi.

Mama atsidūsta.

– Aš niekada nebuvo tokia bloga ir šykšti, kad gailėčiau jums maisto.

Visą maistą, kurį randa, ji slepia savo kambaryje. Kartais nusėlina į virtuvę, pasiima maisto ir grįžta į kambarį, kur jį ir paslepia. Aš netgi esu matęs ją sukišant pilną saują žuvies ir bulvių troškinio į chalato kišenę. Jos komodos stalčiuose, tarp mažmožių ir apatinių, guli apipelėję duonos likučiai bei pūvantys mėsos kukuliai. Mama reguliariai peržiūri jos daiktus, tada prasiveržia blogas kvapas, o senelė rėkia ir aimanuoja.

– Ar taip mane badu ir numarinsit?

Kartais ji atiduoda Eirūnai savo drabužius. Tuomet ji verkia, kad Eirūna nenori jų dėvėti.

– Mama, senelė man davė šitą bjaurią palaidinę.

Ji laiko rankose norvegiškų raštų megztinį. Mama juokiasi.

– Aš negaliu pakęsti, kai ji taip daro!

Sykį Eirūna įėjo į savo kambarį, o senelė buvo palikusi ant jos lovos sulankstytus savo apatinius. Eirūna pasiuto.

– Mama, gali paimti šitą bjaurastį?

Senelė ėmė graudžiai verkti, pamačiusi, jog Eirūna nenori vilkėti jos apatinių. Jai atrodė, kad ji nedėkinga ir pasipūtusi.

– Tu turėtumei gėdytis šitaip niekindama tai, ką aš tau duodu!

– Mama?!

Mūsų katė vardu Guvubaldina persikelia su mumis į naujus namus. Guvubaldina yra itin pavojingas padaras. Ji nepakenčia nepažįstamų ir netgi puola svečius. Ji be perspėjimų pribėga ir šoka ant žmonių, dantimis ir nagais atakuodama jų kojas.

Sykį į svečius atėjo su mama dirbusi moteris. Guvubaldina gulėjo ant palangės ir šildėsi saulėje. Moteris ketino ją paglostyti, bet mama perspėjo ją ir pasakė jai, kad katė pikta. Moteris į tai nekreipė dėmesio ir pasilenkė prie Guvubaldinos.

– Na ir kokias gi tu...

Guvubaldina išleido į ją nagus ir perbrėžė jai žandą. Tada sušnypštė ir puolė vėl. Mama turėjo plėšte nuplėšti ją nuo moters ir uždaryti kambaryje.

Daug kas manė, kad Guvubaldina buvo pamišusi. Bet ji nebuvo tiek pamišusi, kad kada nors pultų mane. Ir visgi aš su ja elgiausi baisiai blogai, nes buvau dar vaikas. Ėmiau ją už kailio ir nešiau kaip rankinę arba tempiau ją iš paskos už uodegos. Ji niekada man nedrėskė ir nešnypštė ant manęs. Nė karto, kai aš ją rengiau ar puošiau lipnia juoste. Daugią daugiausia ji mėgino manęs vengti. O kai aš miegodavau, ji atsėlindavo pas mane ir susirangydavo man palei galvą. Galbūt ji jautė kažkokį paslaptinę mūsų bendrumą. Galų gale, nebegalėjome jos ilgiau laikyti, kadangi jos nuotaika su amžiumi vis blogėjo. Tėtis išsivedė ją laukan ir nušovė.

Aš vaikštau po butą ir pamažu susipažįstu su juo, jo tamsiais kampais ir erdvėmis. Viską apuostau. Aplinka keičiasi, daiktai pranyksta, vietoje jų atsiranda kiti. Iškyla knygų lentynos ir keistos spintos. Kasdien vis nauji kvapai.

Vieną dieną pabudęs pamatau, kad svetainėje vietoje šaltų akmeninių grindų – kilimas. Naujos durys. Naujos spalvos ant sienų. Veidrodis, atspindintis viską, išskyrus mane.

Aš, mama, Eirūna ir senelė Ana. Retkarčiais tėtis. Aš einu į lauką su Eirūna.

Staiga viskas aplink namą tampa žalia. Žolė. Nežinau iš kur ji atsirado. Viskas vyksta taip greitai.

Netikėtai atsirandu vonioje. Eirūna mane maudo. Ji paduoda man kažką mėlyno, akmens formos, bet vis tik minkšto. Kvepia skaniai.

– Atsikąšk.

– Kas tai?

– Saldainis.

Aš žiūriu į ją. Ji linksi galvą. Man patinka saldainiai. Jie kvepia ir yra skanūs.

Aš atsargiai kandu į gabalėlį. Jis nudegina liežuvį. Bjaurus skonis užpildo burną ir limpa prie dantų. Man skauda apatinę lūpą. Aš spjaudausi ir mėginu atsikratyti stipraus skonio. Eirūna raitosi iš juoko.

– Tai muilas! Tu visai kvailas, kad valgai muilą?

Aš žiūriu į muilo gabalą su savo dantų žymėmis jame. Eirūna plauna man plaukus. Tuomet ji rankiniu dušu aplieja man nugarą tokiu šaltu vandeniu, kad imu žiopčioti. Ji prapliumpa juoktis. Mano leidžiamas garsas juokingas.

Eirūnai aš atrodau įkyrus. Ji dažnai supyksta, kai mama paprašo jos mane prižiūrėti.

– Aš ketinau būti su draugėmis.

– Ar jis negali pabūti su jumis?

– O, dieve!

Man negalima eiti į jos kambarį. Jei ką nors paliesiu ar sugadinsiu, ji mane užmuš. Nepaisant to, man smagu būti su ja.

Bet staiga viskas baigiasi. Vieną dieną viskas randa savo vietas ir pasilieka ten amžinai. Lyg būtume čia visada gyvenę. Praeitį išdyla, išsisklaido ir pranyksta.

Mes prenumeruojame du laikraščius: „Ryto naujienas“ bei „Tautos valią“. „Tautos valia“ yra komunistų laikraštis. Laikraščių išnešiotojas negali jo mesti per laišku angą duryse, nes jį pamačiusi senelė Ana ima verkti.

– Ar turiu manyti, kad jūs skaitote šitą bjaurybę?

Tada ji suplėšo laikraštį į skiauteles ir išmeta į šiukšlinę.

Tėtis skaito „Tautos valią“. Jam ji daug įdomesnė nei „Ryto naujienos“.

Vieną dieną senelė Ana nustoja verkti ir skųstis. Ji išvažiuoja į ligoninę ir miršta. Jos kambarys ištuštėja ir staiga jos lova tampa mano. Mano daiktai atkeliauja čia, o jos daiktai iškeliauja į didįjį sandėliuką. Mano kambarys tampa mano pasauliu. Per vieną naktį Eirūnos kambarys virsta kambariu telefoniniams pokalbiams. Eirūna irgi išvykusi. Guvubaldina išėina. Nieko nelieka, tik mudu su mama.

Mama rengia mane lietaus rūbais ir išleidžia laukan.

– Niekur toli neik.

Aš niekur ir neinu. Man patinka žaisti purvyne priešais namą. Nutiesiu kelią ir leidžiu savo automobiliui juo važiuoti.

Kol žaidžiu, mano aplinka keičiasi iš tuščios į apstatytą. Didžiuliai sunkvežimiai atvažiuoja ir išvažiuoja. Vyrukai šnekina mane. Jie linksmi. Purvas išnyksta ir aš sėdžiu ant asfalto.